

TMM
HAKLARIN ESİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı: 12213
Tarih: 04.06.2023

29249

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıda yer alan sorularımın Anayasa'nın 98, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 96 ve 99. maddeleri uyarınca Adalet Bakanı Yılmaz Tunç tarafından, öngörülen yasal süresi içinde ivedilikle cevaplanması konusunda gereğini bilgimize sunarım.

Sevilay ÇELENK

Diyarbakır Milletvekili

Anayasa'nın 38. maddesinde açıkça ifade edildiği üzere, "Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz." Bu ilke yalnızca ceza yargılamasının değil, aynı zamanda demokratik toplum düzeninin temel direklerinden biridir. Aynı güvence, Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin 2. fıkrasında da yer almakta olup, "Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır" hükmüyle güvence altına alınmıştır. Masumiyet karinesi yalnızca bir hukuk normu değil, kişilik haklarının, insan onurunun ve toplumsal barışın da temel güvencelerindendir. Üstelik bu ilke savaş, seferberlik ve olağanüstü haller de dahil olmak üzere hiçbir koşulda sınırlandırılmayan mutlak bir haktır.

Ancak Türkiye'de, özellikle politik davalarda bu anayasal ilke uzun süredir ağır biçimde ihlal edilmektedir. Geçmişte siyasi saiklerle yürütülen KCK operasyonları sürecinde, henüz iddianamesi bile hazırlanmamış çok sayıda siyasetçi elleri kelepçeli şekilde medya önünde teşhir edildi. Bu görüntüler kamuoyuna servis edilerek kişiler daha yargı önüne bile çıkmadan "suçlu" ilan edildi. Bugün de benzer uygulamalar sürmektedir. Özellikle İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne yönelik soruşturmalar ve muhalif kesimlere yönelik gözaltı işlemlerinde aynı yöntemler kullanılmakta ve kişiler kamuoyu önünde sistemli biçimde itibarsızlaştırılmaktadır. Bu görüntüler darbe dönemlerini hatırlatmakta ve toplumda travmaya yol açmaktadır.

İddia aşamasında gözaltına alınan siyasetçilerin, yargı kararı olmaksızın “suçlu” gibi sunulması yalnızca bireyleri değil, temsil ettikleri siyasal iradeyi ve seçmen kitlesini de hedef haline getirmektedir. Gözaltına alınan kişilerin elleri kelepçeli şekilde kamuoyuna açık alanlarda teşhir edilmesi kabul edilemez bir uygulamadır. Masumiyet karinesini açıkça ihlal eden bu pratiğin kolluk kuvvetleri eliyle sistematik biçimde sürdürülmesi, ciddi bir hak ihlali niteliği taşımaktadır. Türkiye’de özellikle muhaliflere yönelik kullanılmakta olan bu yöntem, Amerika Birleşik Devletleri’nde “perp walk” olarak bilinen ve insan hakları çevrelerince uzun süredir eleştirilen uygulamayı andırmaktadır. Yargı süreci tamamlanmamış kişilerin medyaya servis edilen görüntülerle “suçlu” gibi gösterilmesi hem yargı bağımsızlığı ilkesini hem de yurttaşların adalet duygusunu zedelemektedir. Bu uygulamalar bireyleri, ailelerini ve sosyal çevrelerini hedef almakta ve telafisi güç psikolojik etkiler yaratmaktadır.

Yargılama makamları ve kamu otoriteleri devam eden davalarda kişilerin “suçlu” olduğu izlenimini doğuracak söylem ve uygulamalardan kesinlikle kaçınmakla yükümlüdür. Buna rağmen gözaltı işlemlerine ait görüntülerin basına servis edilmesiyle birlikte, özellikle sosyal medya ve çeşitli yayın organlarında infaz niteliğinde kampanyalar yürütülmektedir. Oysa bu tür uygulamaların önlenmesi gerekirken masumiyet karinesini korumakla yükümlü kamu otoriteleri bu süreçleri bizzat sistematik biçimde organize etmektedir.

Bu bağlamda;

1. Masumiyet karinesini açıkça ihlal eden bu uygulamanın, kolluk eliyle sistematik biçimde yürütülmesi nasıl izah edilmektedir? Gözaltına alınan kişilerin, elleri kelepçeli şekilde kamuoyuna açık alanlarda teşhir edilmesi hangi mevzuatla, hangi düzenlemeyle açıklanabilir? Bakanlıklarınızca bu yönde kolluk birimlerine iletilmiş yazılı ya da sözlü bir talimat mevcut mudur?
2. Henüz hakkında yargı kararı bulunmayan kişilerin gözaltı işlemlerine ilişkin görüntülerinin medya organlarına ve sosyal medya mecralarına yansımalarına dair Bakanlıklarınıza ulaşan şikayet sayısı nedir? Bu şikayetlerin kaçısı hakkında işlem başlatılmıştır?
3. Geçmişte siyasi saiklerle yürütülen KCK operasyonları sürecinde yaşanan ve son dönemde İstanbul Büyükşehir Belediyesi’ne yönelik soruşturmalarda da benzer biçimde tekrarlandığı gözlemlenen bu tür teşhir uygulamalarına ilişkin olarak, Bakanlıklarınız bugüne dek herhangi bir inceleme, denetim ya da soruşturma başlatmış mıdır?
4. Masumiyet karinesinin korunmasına yönelik olarak, gözaltı işlemleri sırasında kişilerin kamusal teşhirinin önlenmesi amacıyla Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı arasında yürütülen herhangi bir koordinasyon, ortak protokol veya rehberlik faaliyeti bulunmakta mıdır?
5. Gözaltına alınan kişilerin “suçlu” algısı yaratacak şekilde kamuoyu önünde gösterilmesi sonucunda, kişi ve yakın çevresinde oluşabilecek psikolojik, toplumsal ve hukuki zararları önlemeye yönelik olarak Bakanlıklarınız tarafından bugüne dek alınmış herhangi bir telafi ya da onarıcı adım mevcut mudur?